

Pontifikat Bonifacija VIII.

s osobitim obzirom na cesaropapizam Filipa IV. u Francuskoj.

Piše: Dr. Dragutin Peček.

(Nastavak.)

Poslanstva u Rimu i Parizu.

Koncem g. 1300. dođe u Rim francuski poslanik Vilim Nogaret, da obavijesti papu o sklopljenom savezu. Saveznici su, reče poslanik, obećali vojnu na istok, a kod kuće je sve učinjeno, da se učvrsti mir. Ovo da mogu potvrditi Albrehtovi poslanici, koji se nalaze u Rimu, da ishode u pape, da privoli na izbor Albrehtov. No kako se već u Rimu prije znalo za taj savez, to je papa uvidio, da je uistinu taj savez na nj naperen. Gorko se potužio Nogaretu na nasilja i nepravde, koje čini kralj; izjavi, da ne može potvrditi izbor Albrehtov. Nogaret ne samo da nije nastojao, da umiri papu, dapače on se pred papom tako ponio, te ga papa morao opomenuti i upitati, da li mu je naloženo, da tako govori. „Ne, sveti Oče“, reče Nogaret, „već da tako govorim, nalaže mi gorljivost za vjeru, za službu Božju i jer predviđam zla, koja će se zbiti“. Ne znamo, što je papa na to odgovorio. Znamo samo to, da je Nogaret silno zamrzio papu, kako se to vidi iz njegovog kasnijega vladanja prema papi.

Papi je bilo u velike stalo do svetoga rata, pa je zato poslao u Pariz biskupa Pamierskoga Bernarda de Saisseta, da o toj stvari ugovara s kraljem. Dakako da nije imao samo da o tom govori s kraljem već i o drugim stvarima; napose pako, da zatraži od kralja, da pusti na slobodu grofa Flandrijskoga, da ne pridržaje za sebe desetinu, da ne bere dohotke upražnjenih biskupija itd. Možemo priznati, da nije bilo zgodno, što je papa baš Bernarda izabrao za svog poslanika. Ne samo da je biskup

bio ohol i nagao čovjek, nego se već od prije nije dobro pazio s Filipom, kad je još bio opatom u Pamiersu i to za to, što mu je kralj oduzeo gospodstvo nad gradom Pamiersom i predao grofu Foix. Papa se bio zauzeo za opata i imenovao ga biskupom u novo osnovanoj biskupiji u Pamiersu³⁸.

Kad je dakle biskup došao na dvor, bilo je već to dosta Filipu. Saslušavši biskupa dade ga odstraniti iz dvora. Biskup se vrati u svoju biskupiju, no kralj dade na nj paziti i pošalje u Languedoc dva svoja komisara: Rikarda, arhidakona od Auge-a i Ivana, gospodara Pesquignia, da preslušaju svjedoke o tužbama, koje se podigoše na Bernarda. Kad je biskup za to dočuo, htio je da ode u Rim, ali u noći na 12. srpnja 1301. odijeliše ga od njegove služinčadi, oteše mu papire i dobra, i pozvaše ga u Paris. 24. listopada odvedoše ga u Seulis na sud. Tužitelj bijaše Petar Flotte. Biskupa osudiše kao veleizdajnika i predadoše nadbiskupu u Narboni, da ga drži u zatvoru. Optužnicu sastaviše na osnovi istrage protiv biskupa, koju preduzeše kraljevi komisari. Glavni je svjedok bio grof Foix, neprijatelj biskupov. Optužiše ga, da je rekao, da kralj ne valja ništa, da nije ni čovjek ni životinja, da je krivotvorio novac, da je francuski dvor iskvaren, da je nastojao da dođe do rata s Engleskom, da je velmože poticao na bunu tako n. pr. grofa Foixa. Premda nijesu mogli svjedoci da dokažu svoje tvrdnje, i premda su došli protivni svjedoci, da govore za biskupa, ipak nije ništa koristilo. Biskup se ogradio protiv ovih tužbi, i poreče kompetenciju suda. Biskupa, kako spomenusmo, predadoše nadbiskupu u Narboni. Ovaj izjavi, da biskupa ne smatra utamničenim, jer njemu treba da sudi papa; ujedno zatraži, da mu se dade popratno pismo za Rim. Nadbiskup se pokazao u ovoj stvari vanredno odlučnim, što nije bilo kod njega inače uobičajeno. Kasnije, iza vijećanja s dvorskim biskupima, privoli, da će ga čuvati, dok ne dođe presuda iz Rima.

Izrečena se osuda imala dojaviti papi. Poslanstvo je predvodio poznati nam Petar Flotte. On izjavi papi, da kralj ne misli tek tražiti, da papa potvrdi osudu, već da kralj to čini samo za to, jer hoće da i u ovoj stvari slijedi primjer svojih predaka, koji su štitili slobodu crkve i iskazivali štovanje apostolskoj stolici. Flotte zahtijevaše od pape, da kazni biskupa i da ga

³⁸ Rayn. ad ann. 1295. nro. 53.

svrgne s biskupske časti. Poslanik je silom nastojao, da izrabi strpljivost papinu. Kako se poslanik ponašao, vidi se iz toga, što je papi, koji mu se zagrozio cenzurama, prezirno odgovorio: Papin je mač samo prazna riječ, ali mač moga kralja i gospodara je od oštrog čelika. I tako je papa koncem 1301. bio prisiljen ili da istupi odlučan ili da popusti.

Papa odluči upotrijebiti oštrije mjere.

Petoga prosinca 1301. izda 3 ili 4 apostolska pisma. U pismu „Secundum divina“, upravljenom na kralja, moli i opominje, da pusti biskupa Pamierskoga u Rim. U drugom „Nuper a rationabilibus“ obustavlja do daljne odredbe privolu, po kojoj je kralj mogao da traži od klera novčana sredstva, budući da je ta povlastica škodila crkvi, a rat se i onako s Engleskom svršio. Tomu breveu priložio je papa bulu „Salvator mundi“ od 4. XII. 1301. u kojoj opozivlje sva prava i privilegija, koja su dobili francuski kraljevi od sv. Stolice. Ona prava, za koja bi kralj želio, da mu se na novo podijele, neka se predlože na koncilu u Rimu, koji papa sazivlje na 1. XI. 1302. godine. Osim toga poziva papa u okružnici sve biskupe kršćanstva na općeniti koncil (1. XI. 1302.), a napose poziva francuske biskupe, doktore bogoslovlja i predstavnike kaptola. Nevjerojatna je tvrdnja, da je papa pozvao samo predstavnike francuskoga klera. Koncil je bio potreban ne samo poradi Francuske, već uopće poradi crkvenih prilika, koje su zajedničke cijelomu kršćanstvu. Dakako da ne može nitko prigovoriti papi, ako se htio napose posavjetovati sa francuskim biskupima o posebnim prilikama, u kojima se nalazila njihova domovima.

Breve „Ausculta fili“.

Od svih pisama najglavnija je bula ili pravije breve „Ausculta fili“ od 5. XII. 1302.³⁹

Papa je Klement V. na zahtjev kraljev dao u buli nekoja mjesta odstraniti, no potpuni se tekst sačuvao u samostanu sv. Viktora u Parizu.⁴⁰

Raynald navodi okrnjeni tekst, no kasnije umeće ispuštena mjesta.⁴¹

³⁹ Weiss ima 15. XII.

⁴⁰ Hefele: Concilieng. p. 293.

⁴¹ Isp. Rayn. ad ann. 1301., 31 ss. i 1311., 33, 34.

U popunjenom tekstu nalazimo riječi proroka Jeremije (1, 10): *Ecce constituite super gentes, et super regna, ut evellas, et destruas etc.*

No to je običan izraz, koji se obično nalazio u punomoćnicama papinih legata. „Nemoj misliti“, dodaje papa iza onih riječi „da nema od tebe većega, i da nijesi podložan crkvenoj glavi. Vara se tko tako misli, a koji to tvrdokorno brani, otpao je i od kršćanske vjere i rastavljen je od stad a dobroga Pastira. Premda nije dana lajicima nikakva vlast nad duhovnicima i crkvenim osobama, ipak ih pozivaš na svoj sud i zaradi takovih stvari, koje se tiču njih samih i posjeda, kojima ih nijesi ti obdario; ne dopuštaš, da ih duhovni mač brani...“ Kod podjeljivanja crkvenih časti pripada papi prva i najveća čast, i ti ne možeš bez njegove privole njima raspolagati“. Papa optužuje kralja, što bere dohotke upražnjenih biskupija, što nameće narodu teške danke, i što je smanjio vrijednost novcu. „Često smo“, nastavlja papa, „opominjali kralja, da ga sjetimo na njegovu dužnost, ali uzalud. Zato naređujemo sada, da nadbiskupi, biskupi, opati, kaptoli crkvi, doktori bogoslovlja dođu do studenoga slijedeće godine do naše osobe, da se poduprti njihovim savjetom, možemo pobrinuti za reformu u državi i uzdržanje dobroga reda. Molimo kralja, da ili sam dođe ili da pošalje vjerne i savjesne muževe, ako mu se čini, da će biti zgodno, na ovu skupštinu“. Sad se istom podigla buna u Francuskoj. Bula, rekoše, vrijeđa kralja; papa sebi prisvaja vlast i gospodstvo nad svima državama u svijetu.

Istina, ton je bule oštar, ali nije ipak onaki, kakvim ga hoće da prikažu protivnici, napose francuski historičari. Papa ne prisvaja sebi vlast nad kraljevstvima, već hoće da reče, da je uzvišen nad svima onima, koji vladaju i da ih zato može prisiliti, da kroje pravicu. I crkvi neprijateljni pisci vele, da bi za narode bilo bolje, kad bi vladari priznavali vlast odozgo, koja bi ih odvrćala od krivih puteva; i da bi bilo poželjno, da se papi vrati prvašnji ugled.

Kad bi kralju bilo odista stalo za slobodom crkve i dobrom svojih podanika, ne bi imao sigurno razloga, da se toliko uzrujava. Nu okolina, koja je Filipa okružavala, bila je sve prije, nego li sklona papi.

Arhidakon Narbonski Jakov imao je bulu odnijeti kralju. Da preteče papu, sastavi Petar Flotte krivu bulu, dakako sa

znanjem kraljevim, koja je glasila ovako: Bonifacius episcopus, servus servorum Dei, Philippo regi Francorum. Deum time et mandata ejus observa. Scire te volumus, quod in spiritualibus et temporalibus nobis subes. Beneficiorum et praebendarum ad te nulla collatio spectat, et si aliquorum vacantium custodiam habeas, fructus eorum successoribus reserves, et si quae contulisti, collationem hujusmodi irritam decrevimus, et quantum de facto processerit, revocamus. Aliud autem credentes, haereticos reputamus“. Bula je bez sumnje podmetnuta, kako su to već onda potvrdili sam arhidakon Jakov, kardinalski zbor, a i danas se općenito drži podmetnutom. Skovao ju je Petar Flotte, da što više uzbuni narodni ponos protiv Rima. Kad je kasnije arhidakon Jakov htio da preda kralju pravu bulu 10. veljače 1302., istragne mu je grof Artois iz ruku i baci u peć.

Filip je na lažnu bulu odgovorio ovako: „Philippus, Dei gratia Francorum rex, Bonifacio se gerenti pro summo Pontifice salutem modicam seu nullam. Sciat maxima tua fatuitas, in temporalibus nos alicui non subesse, ecclesiarum et praebendarum vacantium collationes ad nos jure regio pertinere, fructus eorum nostros facere, collationes a nobis hactenus factas, et in posterum faciendas fore validas et in praeteritum et in futurum, et earum possessores contra omnes viriliter nos tueri. Secus autem credentes fatuos et dementes reputamus“⁴².

Ovaj odgovor nije nikad predan službeno u Rimu, već je bio raširen samo po Francuskoj. Imalo je i to svoju svrhu.

Krivo ima Drumann, kad veli, da se podmetnuta bula razlikuje od bule „Ausculda“ samo formom, a ne sadržajem. On kaže: „Dieser (Brief) unterscheidet sich nicht dem Inhalt, sondern nur der Form nach, da das Verletzende schroffer nebeneinander steht, von den grössern und von den berüchtigten Bullen Unam Sanctam et Super Petri Solio, in welchen unumwunden und mit kecker Berufung auf die Bibel und auf die Concilien dasselbe behauptet wird“⁴³.

(Nastavit će se.)

⁴² Conf. Hefele. Concilieng. T. VI. p. 298—301.

⁴³ Conf. Drumann, Bonifacius VIII. II. B. 6. Absch. § 8.